

Lucas Gassel Meester van van Helmond het Landschap

Walking dinner Lucas

Archeologische vondsten

Kijkkisten door heel de stad

Buitenexpositie 'Goeikes'

Alles over de tentoonstelling

Audio stadswandeling

Stadsprogramma Lucas Gassel 2020

Ontmoet Lucas Gassel

Lucas Gassel is getogen in Helmond. Als zoon van een schilder groeit hij op met penseel en palet. Als jonge schilder vertrekt Lucas naar de Zuidelijke Nederlanden. In die inspirerende omgeving vindt hij geestverwanten. Bij de Antwerpse School voelt hij zich thuis. Daar, en later in Brussel, ontwikkelt hij zijn talent als landschapsschilder.

In 1569 overlijdt Lucas Gassel; een schilder van Brabantse bodem die voor een ware vernieuwing binnen de schilderkunst zorgde en zich ontwikkelde tot meester van het landschap. Daarmee plaatsen we hem in lijn met bekendere meesters van Brabantse bodem: Jeroen Bosch en Vincent van Gogh.

Ode aan Lucas Gassel

Met een breed palet aan stadsactiviteiten brengt Helmond in 2020 een ode aan de meester van het landschap, rond de herdenking van zijn 450ste sterfjaar. Met tal van activiteiten voor jong en oud. Volg na een bezoek aan de tentoonstelling 'Lucas Gassel, meester van het landschap' in Museum Helmond het spoor van de meester in zijn stad. Bezoek de historische binnenstad, treed in de voetsporen van de meester-schilder, ga op ontdekking en bekijk, proef en beluister het Helmond van Lucas Gassel.

Voor actuele informatie: www.lucasgassel.nl

Inhoudsopgave

Ontmoet Lucas Gassel	3
Tentoonstelling Lucas Gassel, meester van het landschap	
• De schilderijen, tekeningen en prenten van Lucas Gassel komen naar Helmond!	5
• Activiteiten tijdens de Lucas Gassel expositie	7
Lucas Gassel, Stadsroute	
• Op pad met Lucas Gassel (Audiotour)	12
• Stadsroute Lucas Gassel (Kaartje Helmond centrum)	22
• Archeologische vondsten 'Bij Lucas aan tafel'	26
• Kijkkisten 'De nieuwe Lucas Gassel'	28
• Buitenexpositie 'Goeikes - Het jaar van Lucas Gassel'	30
• Walking Dinner: Culinair Sterren Arrangement Lucas Gassel	32
Meer exposities	
• Lucas Goes Urban	35
• De Cacaofabriek: Expositie Lucas Gassel Revisited	36
Concerten	
• Landschap van muziek	38
• Muziek uit de tijd van Gassel	39
Praktische informatie	
• Plan je bezoek aan Helmond	40
Sponsors	
• Partners van Stichting Lucas Gassel Helmond	42

COLOFON

Copyright © 2020 Stichting Lucas Gassel Redactie Lian Duif en Groep5700

Druk Drukkerij Claessens

Foto voorzijde Peter Verreussel

Vormgeving Groep5700

Dit is een uitgave van Stichting Lucas Gassel en Museum Helmond.

De expositie

De schilderijen, tekeningen en prenten van Lucas Gassel komen naar Helmond!

Van **10 maart tot en met 7 juni 2020** is voor het eerst een overzichtstentoonstelling van deze zestiende-eeuwse meester van het landschap samengesteld in Museum Helmond. Bruiklenen uit de hele wereld komen er samen: van België tot Spanje en van Mexico tot de Verenigde Staten.

Ruimte voor het landschap

In de zestiende eeuw is Lucas Gassel (ca 1488 - 1568/69) een bekend en succesvol schilder en tekenaar. Kenmerkend voor zijn werken zijn mythische of bijbelse verhalen uit de oudheid op de voorgrond met in de verte een wijds en bergachtig landschap. Door de tijd heen nemen zijn landschappen steeds meer ruimte in. Lucas bevolkt ze met boerderijen, dorpjes, kastelen en paleistuin, rivieren met scheepsvaart, mensen en dieren.

Ontrafel de geschiedenis

Over zijn leven is tot op heden weinig bekend. Zijn vader is schilder in Helmond en waarschijnlijk vertrekt Lucas kort na het begin van de zestiende eeuw naar Antwerpen - toen een belangrijke kunststad in het zuiden van het Hertogdom Brabant, waar Helmond ook deel van uitmaakte. Later woont Lucas in Brussel waar hij overlijdt. Na zijn overlijden wordt hij, als een belangrijke schilder van zijn tijd, vermeld in vooraanstaande kunsthistorische bronnen.

Kom ook en geniet van het landschap door de ogen van deze meester. Een unieke kans om zijn bijzondere oeuvre samen te zien, voor de eerste keer ooit!

Adres

Museum Helmond Kunsthal Helmond
F.J. van Thielpark 7, 5707 BX Helmond

MUSEUM
HELMOND

Openingstijden en bezoek

Museum Helmond is van 10 maart tot en met 7 juni geopend van dinsdag tot en met zondag van 10.00 - 17.00 uur. Ook op Tweede Paasdag en Tweede Pinksterdag. Deze tentoonstelling is te zien in Kunsthal Helmond, een locatie van Museum Helmond.

Kaartverkoop

Tickets zijn online via: www.lucasgassel.museumhelmond.nl verkrijgbaar. Reserveer op tijd, voorafgaand aan je bezoek. Voor groepsbezoeken en arrangementen neem contact op met sales@museumhelmond.nl.

Activiteiten

Tijdens de tentoonstellingsperiode kun je deelnemen aan verschillende activiteiten bij Museum Helmond en in de stad. Mis niets en bezoek voor meer informatie en tickets www.lucasgassel.museumhelmond.nl

• Maak je eigen kunstwerk in de stijl van Lucas Gassel tijdens de Nationale Museumweek - (19 t/m 26 april)

Kunstwerken maken in de stijl van Lucas Gassel in de breedste zin van het woord. Dat ga je doen als je meedoet aan deze workshop! Onder begeleiding van Judith van de Rijt (Juuds Foederer) bekijk je eerst de expositie bij Museum Helmond in Kunsthal Helmond. Zo krijg je een goed beeld van de werken van Lucas Gassel zoals welke kleuren hij gebruikte, hoe zijn landschappen eruit zien en met welke figuren. Iedereen kan deelnemen, jong en oud(er). Voor deelname aan de workshop wordt een bijdrage gevraagd. Voor aanmelden kijk op museumhelmond.nl.

• Kinderworkshops

zondagmiddag 19 april van 13.30-17.00 uur

woensdagmiddag 22 april van 13.30-17.00 uur

Programma:

14.00-14.30 uur expo bezoek in de Kunsthall

14.30-17.00 uur workshop in Kasteel Helmond

(aanmelden via de website, geen minimum leeftijd)

• Volwassenworkshops

dinsdagavond 21 april van 19.00-22.30 uur

donderdagavond 23 april van 19.00-22.30 uur

Programma:

19.00 uur: minirondleiding door conservator bij expositie

20.00 uur- 22.30 uur workshop in atelier/winkel Juuds Foederer,

Smalle Haven 8, Helmond (aanmelden via museumhelmond.nl)

• Avondopenstelling met minirondleiding

Bekijk de expositie 'Lucas Gassel van Helmond - Meester van het landschap' in de avond en laat je alles vertellen over de kunst van Lucas vanuit een andere invalshoek, door de conservator en museumdocent. Dit kan op dinsdag 21 april, woensdag 22 april, donderdag 23 april en vrijdag 24 april tijdens de Nationale Museumweek. Deelname is gratis op vertoon van een

entreekaart voor het museum. Aanmelden is niet nodig. Het museum is tijdens de genoemde dagen in de avond geopend van 18.00 tot 21.30 uur.

Dinsdag en Donderdag

Conservator Annemieke Hogervorst : 18.30-19.30-20.30 uur

• Museumdocent: 18.00-19.00-20.00 uur

Woensdag en vrijdag

• Gastconservator Anna Koopstra : 18.30-19.30-20.30 uur

• Museumdocent: 18.00-19.00-20.00 uur

• Atelier open tijdens Museumweek

Tijdens de Nationale Museumweek op woensdag 22 april kunnen kinderen onder begeleiding van een museummedewerker zelf aan de slag in de werkruimte. Zo ontdek je alles over de meester van het landschap. Deelname is gratis, je moet wel een kaartje betalen voor het museum. Aanmelden hoeft niet. De adviesleeftijd is kinderen 8 t/m 12 jaar.

• Meivakantie 18 april t/m 10 mei 2020

In de meivakantie is op alle middagen tijdens openingstijden van 13.00-16.00 uur het atelier geopend voor families met kinderen om op interactieve wijze van alles te ontdekken over de kunstwerken van Lucas Gassel. Er is een museummedewerker aanwezig om de kinderen te helpen en informatie te geven. Deelname is gratis, je moet wel een kaartje betalen voor het museum. Aanmelden hoeft niet. De adviesleeftijd is kinderen 8 t/m 12 jaar.

• Week voor de Ouderen

Van 7 t/m 10 april 2020 organiseert Museum Helmond voor de derde keer de Week voor de Ouderen. Deze week staat in het teken van ouderen die een afstand hebben tot culturele instellingen. Deze week organiseert Museum Helmond extra

activiteiten om deze doelgroep te enthousiasmeren het museum te bezoeken en elkaar te ontmoeten op een leuke en leerzame culturele plek. De werken van Lucas Gassel en de expositie spelen een mooie rol in het aanbod van deze speciale week. Meer informatie en aanmelden kijk op museumhelmond.nl

Groepsboekingen/arrangementen

Wil je met een groep de expositie bezoeken? Dat kan natuurlijk! Een bezoek aan de tentoonstelling Lucas Gassel in combinatie met koffie en gebak, broodjesbuffet of soepbuffet; er is van alles mogelijk. Buiten openingstijden is er de mogelijkheid om een rondleiding bij te boeken door een museumdocent of curator. Voor reserveren en uitgebreide informatie kijk op: lucasgassel.museumhelmond.nl. Wil je een arrangement samenstellen stuur een mail naar sales@museumhelmond.nl.

Kasteel Helmond

Of de Helmondse meester van het landschap, Lucas Gassel, Kasteel Helmond ooit heeft bezocht? We weten het niet zeker. Hij heeft het vast en zeker zien staan in de tijd dat hij in Helmond woonde, als een robuuste verdedigingsburcht uit vroegere tijden.

Kasteel Helmond is een kasteel zoals kinderen dat kunnen tekenen: vierkant met ronde torens op de hoeken. Al meer dan 700 jaar staat dit stadskasteel midden in Helmond. En dat is uniek, want een bezoek aan Kasteel Helmond verleid je heel gemakkelijk tot een bezoek aan deze leuke en charmante stad in De Peel. Winkels, horeca, ontspannend groen (de kasteeltuin) en cultureel vermaak, alles ligt om de hoek. Je wandelt er zo naartoe.

Kasteel Helmond is een museumlocatie van Museum Helmond, samen met Kunsthal Helmond. In de veertiende-eeuwse waterburcht beleef je het bijzondere verhaal van vier kasteelfamilies die er in de loop der eeuwen woonden. Op de kasteelzolder kun je het eeuwenoude verhaal over de grote kasteelbrand in 1549 meemaken. Heel spannend want je loopt over de gehele zolder, onder oude houten spanten door en over loopbruggetjes. Belangrijk is dat je dan ook goed ter been bent, en ouder dan 8 jaar. Voor kinderen is er van alles te doen, het hele jaar rond en in de vakanties: van kasteelgames en speurtochten tot rondspeuren door de kasteelkelders in middeleeuwse outfit. Een bezoek aan Kasteel Helmond is leuk en leerzaam voor iedereen!

Kijk voor meer informatie over openingstijden, prijzen en het tentoonstellings- en activiteitenprogramma op museumhelmond.nl.

Audiotour Op pad met Lucas Gassel

Naar aanleiding van het Lucas Gassel jaar is er een 3D audiotour ontwikkeld.

Deze bijzondere drie dimensionale audio-ervaring leidt bezoekers door het Helmond van Lucas Gassel.

Met de **gratis verstrekte** koptelefoons en met behulp van de app Soundwalker voor iOS of Echoes voor Android kun je het museum uitlopen en de stad van Lucas Gassel ontdekken. Of neem je eigen oortjes mee!

Deze 3D audioroute leidt langs plekken van herinnering die van belang zijn geweest tijdens het leven van Lucas Gassel in Helmond en langs verborgen historische locaties.

Sounddesigner Ricky van Broekhoven heeft drie dimensionale audio opnames gemaakt in Helmond en historische soundscapes ontwikkeld. Dit geeft de luisteraar het idee alsof Lucas Gassel echt met je meeloopt door de stad.

Om je heen hoor je, naast de stem van Lucas Gassel (François van der Zanden), 3D geluidseffecten die je helemaal meenemen naar het Helmond van de 16de eeuw.

Het verhaal is geschreven door schrijver Hans van de Laarschot en bewerkt door Rik Janssen en ontwikkeld door Beam It Up.

Inleiding door Lucas Gassel

Eerst zal ik me even voorstellen. Ik ben Lucas Gassel, een meester-schilder uit de 16de eeuw. Graag wil ik jullie het oude Helmond laten zien en vertellen over de familie Van Gassel en Helmond. Ik ben al eens rond geweest. Er is veel veranderd, maar het stratenpatroon is nog steeds hetzelfde.

*Je kunt starten waar je wilt, twee goede startpunten zijn **Kunsthel Helmond** of de **Bibliotheek**. Volg de route (pagina 22 - 23) in het boekje en de kop van de tekst geeft de juiste plaats aan.*

Kom, dan gaan we aan de wandel door Helmond.

1. Watermolenwal II

Helmond herdenkt Lucas Gassel bij gelegenheid van mijn 450ste sterfjaar. De stichting Carat heeft het idee opgevat om een muurschildering te maken op de bibliotheek, gemaakt door graffiti-artiest Zenk One. Als je goed kijkt zie je mijn portret groot afgebeeld en ook allerlei figuren die ik zelf ooit in mijn schilderijen heb verwerkt. Ik ben verbonden met een ander kenmerk van Helmond: de textiel. In een van de vitrines aan de overkant van de straat wordt het uitgelegd.

2. Watermolenwal (tegenover huisnummer 9)

De Stichting Openlucht Galeries Helmond heeft vijf vitrines gevuld met informatie over mij, mijn werken, de muurschildering en wat er allemaal in mijn herdenkingsjaar gaat gebeuren. Ze geven de mogelijkheid mij snel te leren kennen. Een goede bagage voor onze wandeling.

3. Hoek Watermolenwal - Marktstraat

Zowel de huidige Watermolenwal als de Ameidewal verwijzen naar de middeleeuwse omwalling van Helmond met de stadsgracht. Helmond had vier stadspoorten: de Binderse poort, de Meipoort, de Hoogeindse poort en de Veepoort. Op de kaart, die Jacob van Deventer rond 1540 maakte, staan de poorten ingetekend. We staan nu bij de plek waar de Binderse poort was, de weg naar het klooster Binderen in het noorden. Maar... bij de poort hebben altijd Van Gassels gewoond. Eén van mijn oudste voorvaders was Dirk van Gassel, ook genoemd Dirk Gasselman. De poort werd toen de Gasselmannspoort genoemd.

Ja, daar links tegenover moet het zijn. Op de plek, die nu de hoek van de Markt is met de Ameidewal, heb ik acht jaar gewoond. Het heette hier toen de Kloosterstraat of Kloostereind. Mijn vader Jan kocht het huis in 1496. Ik zal een jaar of negen zijn geweest en weet nog dat ik het een spannende plek vond, zo dicht bij de Binderse poort. Tussen ons huis en de poort stonden zeker nog vier huizen. Er was altijd wel iets te doen. Passerende

boeren met hun vee en etenswaar, handelaren, reizigers, soldaten en Helmonders van 'buiten de wallen' en van 'binnen de wallen'. Zeker op marktdagen was het een komen en gaan. Mijn vader was schilder en daarom noemden de mensen hem ook wel Jan de Maelre. Vanuit Deurne is hij naar de stad gekomen. Hij had in 1489 twee beelden voor het Helmondse schoenmakersgilde kleur gegeven. Dat waren Sint Crispinus en Sint Crispinianus, de beschermheiligen. In de jaren '90 van de vorige eeuw hebben archeologen hier schuin tegenover aan de Markt heel veel leerresten gevonden, die wijzen op een schoenmakerij. Hier mocht ik mijn vader zo nu en dan meehelpen. Bijvoorbeeld met verf maken. En van de restjes maakte ik mijn eigen schilderijtjes.

4. Hoek Ameidewal - Markt

Mijn voorouders woonden al vanaf het midden van de 14de eeuw in Helmond. De hoek is het oudst bekende perceel van de familie Van Gassel in Helmond.

Daar heeft allereerst het gezin van Dirk en Mechtelt van Gassel gewoond. Na hun overlijden is het betrokken door hun zoon Wautger. In 1418 draagt hij het eigendom ervan over op zijn zoon Wautger. De jonge Wautger verkoopt het eind 1419 aan Roelof Peter Scoenwouterssoen.

Dit was het eerste huis in de Kloosterstraat binnen de wallen. De Markt begon een stuk verder. De huisplaats werd aan twee zijden omgeven door de stadswal of de veste met daarnaast de waterloop Ameide als stadsgracht. Vandaar de straatnaam Ameidewal. Voor de aanleg van de stadswal hier moest een huisje van Mechtelt van Gassel worden afgebroken. De wal kwam op een deel van het perceel van de Van Gassels te liggen en ze moesten er grond voor afstaan.

5. Ketsegangskes

Dit gezellige steegje met leuke, oude pandjes ontleent zijn naam aan de familie Kets. Jan Kets woonde in 1837 hier, toen er nog niet zoveel arbeiderswoninkjes stonden. Vanaf 1860 is het volgebouwd en vanaf midden 1890 heet het steegje officieel Ketsegangskes. Eind vorige eeuw zijn de pandjes opgeknapt en werden het aantrekkelijke winkeltjes en ateliers.

In de 14de eeuw hadden de wevers, volders, snijders en droog-scheerders met de productie van textiel te maken. In Helmond werkten de linnenwevers in een systeem van huisnijverheid. Ze waren arm en afhankelijk van hun fabrikanten (toeleveranciers van garen). De lonen waren laag. Helmondse familieleden van mij kochten wol in bij koopman Victor Vizerick uit Brugge. Het gaat hierbij om de broers Marcelis en Wautger, zonen van Wautger en Katheleine van Gassel.

6. Noord Koninginnewal

De oude oostelijke stadswal en –gracht de Ameide grensden aan diverse percelen van de Van Gassels. In 1902 is het overkluisd en is het een straat op gelijk niveau. Vanuit het centrum binnen de wallen noemden we de overzijde van de stadsgracht achter de Ameide. Ergens in dat grote gebied had de oudst bekende Van Gassel een akker. Dat was Salomon van Gastel, ook aangeduid als Zael. Omstreeks 1340 moest hij voor het gebruik van die grond jaarlijks een cijns betalen aan de hertog van Brabant.

In het stratenpatroon zijn de oude stadswallen/grachten nog te herkennen. Een van de eerste gebruikers van de straat, toen Ameidewal geheten, waren in 1904 koningin Wilhelmina en prins Hendrik. Vanwege dit heuglijke feit doopte de gemeenteraad drie jaar later de naam om in Zuid en Noord Koninginnewal.

7. Het Hool

Het Hool is ook een oud steegje uit 1890 en verbindt de Markt met de Koninginnewal. Hier is een serie stadsplattegronden met het thema 'Helmond, van Lucas Gassel tot nu' te zien. In samenwerking met Stichting Openluchtgalerie Helmond.

8. Markt 12 + 14

De Markt, het drukste punt van de stad, zou voor de schilderswinkel van mijn vader een nog betere plek zijn. In 1504 lukte het mijn vader om daar een huis te kopen. Ons huis in de Kloosterstraat kon hij snel verkopen. Het klokhuis op de Markt was het vrijstaande luidhuis van de Lambertuskerk. Rondom werden de diverse week- en jaarmarkten gehouden. Bij de grote stadsbrand eind 16de eeuw is ook het klokhuis verloren gegaan. Op ongeveer dezelfde plaats staat nu een 'klokstoel' van carnavalsvereniging De Keiebijters. Loop Markt 14 binnen om het thema bouwen in de 16e eeuw te bekijken.

Ons huis stond op Markt 12 het rechtse deel van de winkel. Eerst woonde ik er met mijn ouders en twee zussen. Daarna zijn hier mijn twee jongste zussen geboren. Helaas is onze moeder toen gestorven. Mijn vader trouwde opnieuw en ik verliet het huis voor het vervolg van mijn opleiding tot meester-schilder. In 1512 overleed mijn vader en ben ik teruggekomen om met mijn oom Jacob de erfenis van mijn vader te regelen. Toen met Pasen 1514 de tweede vrouw van mijn vader het huis had verlaten, hebben mijn oom en ik het pand verkocht. Bij de stadsbrand is ook ons laatste ouderlijke huis verloren gegaan. Het is weer opgebouwd en het werd herberg Het Hert.

9. Ameidestraat 24

Het huis op de hoek van de Markt met de Ameidestraat was gedurende de eerste helft van de 15de eeuw de woning van Wautger en Kathelijne van Gassel. Hun perceel liep over de gehele lengte van de Ameidestraat tot aan de Meipoort, nu de Noord Koninginnewal. Wautger senior was van de Binderse poort naar de Meipoort verhuisd.

Wautger was een vooraanstaand Helmonder. Hij had vele functies: als schepenlid van het stadsbestuur en de rechtbank, pachter van de stadswaag, eigenaar van de vorsterij en financier. Kathelijne en Wautger hadden vijf zonen en één dochter. Eén van de zonen was priester. Dat was Dirc van Gassel. Van 1421 tot in 1436 was Theodoricus hulppriester in Schijndel, daarna kapelaan in Sint-Michielsgestel.

Enkele van die zonen traden als schepen, pachter van de waag en vorster in de voetsporen van hun vader. Het was een waar machtscentrum hier op de hoek. Wautger senior is niet mijn directe voorvader. Hij had bij een andere vrouw een - zoals wij dat noemden - natuurlijke dochter Liesbeth. Ze was geen wettig kind, maar ze

ging als een echte Van Gassel door het leven. Liesbeth trouwde met Jan Willems. Hun kinderen droegen de naam Van Gassel. De Ameidestraat, de straatnaam zegt het al, is genoemd naar de Ameide, die naast de wal stroomde. In mijn tijd werd dat water ook de Mei genoemd. De Meistraat liep over de stadsgracht door naar de windmolen in de Molenstraat. De Van Gassels hadden daar verschillende percelen beemdgrond in eigendom.

10. Lambertuskerk

De Lambertuskerk is op deze plaats in het midden van de 15de eeuw gebouwd in plaats van de parochiekerk van Helmond in Die Hage. Vóór pakweg 1450 kerkten de Van Gassels daar; en ook de dopen, huwelijken en begrafenissen vonden in Die Hage plaats. Mijn jongste zussen zijn hier, in de Lambertuskerk gedoopt. Mijn moeder en mijn vader zijn hier begraven. Diverse beelden die mijn vader tijdens zijn leven heeft beschilderd hadden een plaatsje in de Lambertuskerk. Binnen had hij ook schilderwerk aangebracht. Daar is niets meer van te zien, want de kerk is in de 19de eeuw vervangen door een nieuwe. Enkel de toren is blijven staan en die heeft een nieuwe mantel gekregen; een toren in een toren.

11. Markt 7 | het Huis met de Luts

Vroeger was dit herberg De Swaen. In de landschappen op mijn schilderijen heb ik meermaals herbergen geschilderd met op het uithangbord een zwaan. Dat was toen de code, dat binnen niet enkel bier en wijn te koop was, maar ook waren er vrouwen van lichte zeden. Ook de herberg is tijdens de stadsbrand van 1587 in vlammen opgegaan, maar is herbouwd. Op de balk boven de deur staat het geschreven.

De Heemkundekring Helmont probeert de geschiedenis van alle gebouwen binnen de stadswallen te achterhalen en ik heb gehoord dat in de 17de eeuw iemand uit de familie Van Gassel hier woonde.

De kelders zijn nog middeleeuws en daar kunnen we even een kijkje nemen. Daar kom je drie-oren-kannen tegen, die in Helmond gevonden zijn. Waarom heeft zo'n kan nou drie oren? Wel, dat heeft met keizer Karel V te maken. De keizer was een keer in Helmond en wenste in een herberg bier te drinken. De herbergier kwam aan met een kan met maar één oor. Dat was in de ogen van de keizer niet goed. Ook de volgende kan met twee oren waar de herbergier mee aankwam kon de keizer niet handig aannemen. De keizer schreef voor dat in de herbergen van Helmond alleen nog maar bier in kannen met drie oren mocht worden geschonken.

Keizer Karel V leerde ik ook kennen toen hij mij in Brussel de opdracht gaf om zijn paleis Coudenberg te schilderen.

12. Kamstraat

Links en rechts aan de muren zien we foto's van bekende Helmonders. Ik zie dat ik er niet tussen hang. Natuurlijk niet, want ik ben al 500 jaar weg uit Helmond. En trouwens, de mensen van de Openlucht Galerie hebben dat meer dan goed gemaakt met

de buitenexpositie over mij op de Watermolenwal. Vijf vitrines helemaal aan mijn persootje gewijd.

We lopen de hoek om over De Kegelbaan. Op mijn schilderij het paleis Coudenberg in Brussel heb ik een kaatsbaan uitgebeeld. En op mijn schilderij over David en Batseba heb ik enkele andere balspelen uit mijn tijd geschilderd.

13. Smalle Haven

Het heet hier wel Smalle Haven, maar dat is niet te zien. In mijn tijd stroomde hier een tak van de Aa. Die liep door de gracht van het kasteel. In de jaren '60 van de vorige eeuw is de Aa hier overkluisd. Nu is hij verderop in het nieuwe park weer opengelegd. Reizen is van alle tijden. Ook ik heb veel gereisd, naar Italië, Antwerpen, Brussel, Luik... Dat ging te voet, met het paard of in een koets. Archeologen vinden her en der in de bodem sporen van reizigers, bijvoorbeeld pelgrimsinsignes, Jacobsschelpen en 'veldflessen'.

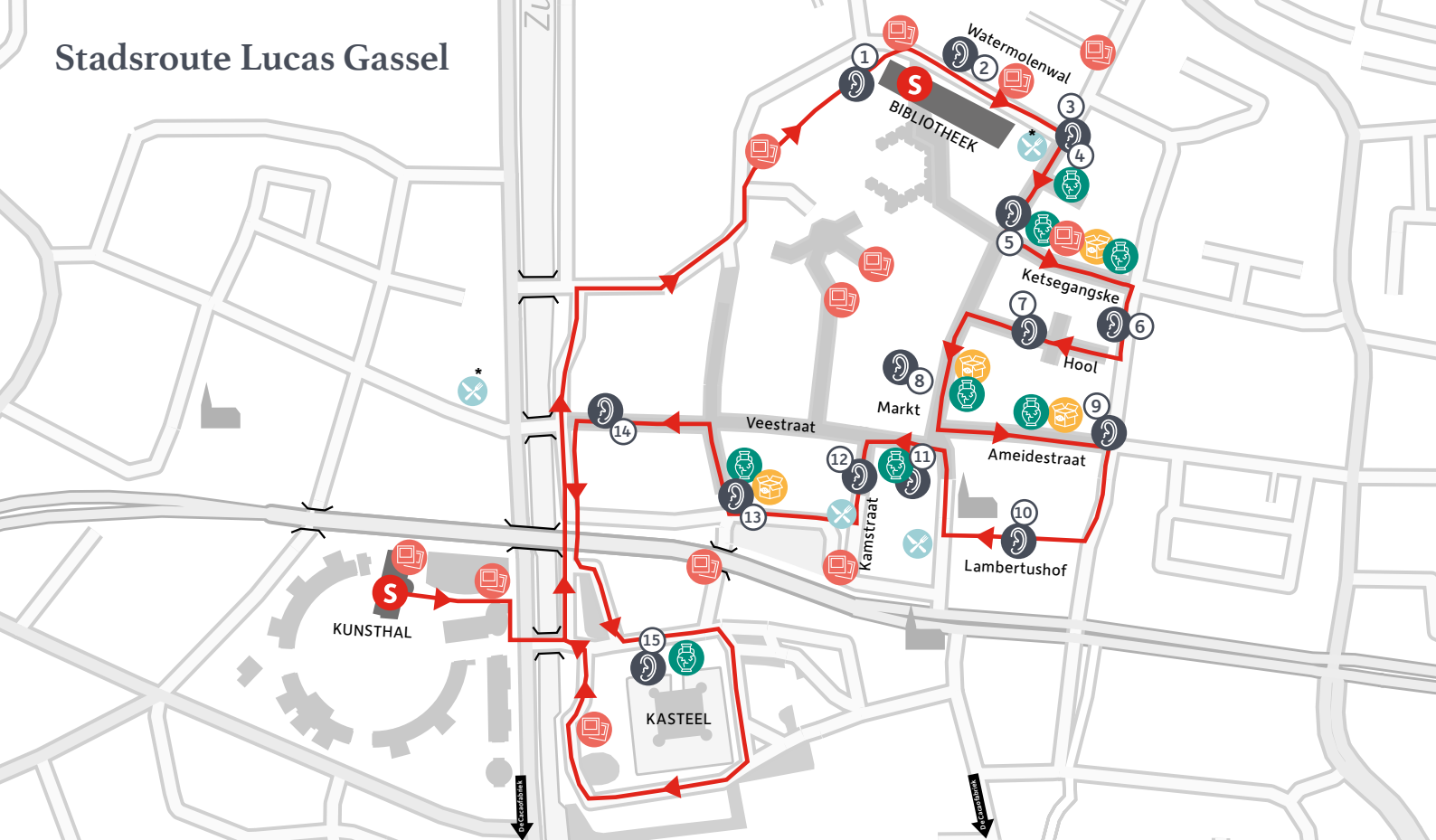
14. De Veestraat/poort

De poort die hier vroeger op het eind van de Veestraat stond heette eerst de Coelkenspoorte. In de hoogtijdagen van de abdij van Binderen ging het met de handel in Helmond goed. De boeren brachten hun vee vanuit de weiden door de poort naar de markt. De naam werd de Veepoort. Ik heb gehoord dat de Veestraat ook lang de Pantoffelstraat is genoemd, omdat de mensen 's avonds in hun pantoffels op een bank voor hun huis zaten.

15. Kasteelplein I

We staan nu voor het oudste huis van Helmond, het kasteel. Een vierkante waterburcht uit de tijd van Salomon van Gassel. Eerst was Helmond van de hertog van Brabant, die het ook

Stadsroute Lucas Gassel

 Audio wandeling
Info pag. 12

 Kijkkast
Info pag. 28

 Archeologische vondsten
Info pag. 28

 Buitenexpositie 'Goeikes'
Info pag. 30

 Walking dinner
Info pag. 32

* Restaurant De Rozario verhuisd in april naar Markt 213

 Startpunt wandeling

stadsrechten verleende. In 1314 ruilt de hertog Helmond met Jan van Berlaer tegen diens bezittingen in Lier. De nieuwe heer van Helmond verplaatst zijn zetel van de westkant van de Aa naar de oostkant. Rond 1345 is het prachtige nieuwe kasteel gereed en het voormalige staat bekend als het Oude Huys.

Jan van Berlaer is één van de bekendste en belangrijkste Helmonders van de middeleeuwen. Zij het alleen al om het feit dat hij bij meerdere vrouwen in totaal zeventien bastaardkinderen verwekt heeft. Zelfs bij kloosternonnen van Binderen.

Hij liet zich bijstaan door adviseurs en één van hen is een voorvader van mij, namelijk Wautger van Gassel, zoon van Dirc en Mechtelt. Wautger was man van wapen en zou aan de zijde van de Helmondse heer gestreden hebben in het leger van de Brabantse hertog. Hij legde verklaringen af over diverse rechten van de Helmondse heer, die gericht waren op geldelijk gewin, zoals het innen van cijzen in heel Peelland en het heffen van een belasting op het gebruiken van gruit bij het brouwen van bier. Kortom, Wautger van Gassel was als rechterhand van de heer van Helmond kind aan huis op het kasteel.

Over het kasteel is veel te vertellen, maar daar zijn het museum en de boeken voor. Ik zie nu dat de hoektorens veel hoger zijn en een spits hebben.

Na de dood van mijn vader in 1512 heb ik besloten om van hieruit te gaan reizen en ben meester-schilder geworden in Antwerpen.

Volg de route nog even rondom de kasteeltuin en door het poortgebouw of ga direct naar de linker Duiventoren, vooraan het plein. Indien deze open is, is er een leuk filmpje te bekijken.

Daar is de presentatie van het boek te zien dat Ger Jacobs en Hans van de Laarschot hebben geschreven. Op Lucasdag, 18 oktober 2019 is 'Lucas Gassel, meester-schilder uit Helmond' uitgekomen. De schrijvers hebben de basis gelegd voor de herdenking rond 450 jaar Lucas Gassel.

Bedankt voor jullie interesse in mij en ik hoop dat jullie genoten hebben in Helmond,

Lucas Gassel van Helmont

As ik sie hoe verrekkes skôn Hellemont is geworre, war ik geblève, wonnie?

Voor meer informatie www.heemkundekringhelmont.nl

Archeologische vondsten 'Bij Lucas aan tafel'

Afdeling stadsarcheologie van de gemeente Helmond presenteert in samenwerking met het Erfgoedhuis Eindhoven archeologische vondsten, uit de tijd van Lucas Gassel (16de eeuw). In mini-exposities langs de Lucas Gassel stadroute worden vondsten getoond met thema's als 'eten en drinken', 'reizen', 'religie' en 'handel' in de tijd van Gassel.

Via de stadswandeling kunnen scholen en bezoekers kennis maken met de toegevoegde waarde van archeologisch onderzoek. In (leegstaande) winketalages zijn kleinschalige exposities ingericht. Zo wordt de verbinding gelegd met de tegenwoordige tijd.

Open Monumentendag Special

Op 25 april wordt een extra Open Monumentendag gehouden in vijf monumentale panden uit de tijd van Lucas Gassel in de Helmondse binnenstad. Tussen 11.00 en 17.00u kunnen bezoekers zolders, kelders en torens bezoeken die normaal gesproken gesloten zijn. Georganiseerd door de Monumentenwerkgroep Helmond in samenwerking met de landelijke organisatie voor de open Monumentendag.

Voor meer informatie www.helmond.nl

Kijkkisten

'De nieuwe Lucas Gassel'

Beeldend kunstenaar, Marlon Tielemans exposeert een serie 'kijkkisten'. Deze werken, geïnspireerd op de schilderijen en het leven van Lucas Gassel, zijn op diverse locaties in het centrum van Helmond te zien en maken deel uit van de Lucas Gassel stadswandeling.

De kijkkisten van Tielemans kenmerken zich door het gebruik van voorwerpen die uit hun alledaagse omgeving gehaald zijn en symbool staan voor de vertelling van een ander verhaal. Binnen de kaders van zijn ambachtelijke kijkkisten creëert hij met voorwerpen een surrealistische wereld waarin ook humor een rol speelt. Soms verbeelden zijn assemblages opgesloten dromen of juist de harde werkelijkheid, soms zijn de assemblages vertellend of confronterend van aard.

Hij gebruikt zijn kijkkisten als een afbakening van een tafereel, zoals dat ook bij Gassel het geval is. Binnen een schilderij speelt zich immers iets af wat door de toeschouwer gezien wordt en vervolgens kan die er een eigen interpretatie aan geven.

In zijn gedetailleerde ruimtes schept Tielemans een wereld die de sfeer van Gassels schilderijen weergeeft en zodoende een middeleeuws tafereel in een 21e eeuwse jasje laat zien. Met zijn kijkkisten daagt hij de toeschouwer uit om verder te kijken dan wat er in eerste instantie te zien is.

Buitenexpositie

Goeikes - Het jaar van Lucas Gassel

Goeikes is een tweejaarlijks fotoproject dat dit herdenkingsjaar in het teken staat van Lucas Gassel. Dertien fotografen lieten zich inspireren door de Helmondse meester. Van landschapstot straatfotografen en alles wat daar tussen zit. Het resultaat: twaalf inspirerende series waarbij onder andere ingegaan wordt op de reis die Gassel maakte van Helmond naar Brussel, de middeleeuwse elementen die ook nu nog te vinden zijn in onze stad en de bijbelse taferelen, vertaald naar de 21e eeuw.

Foto: Peter Verreussel

De resultaten zijn te zien in een uniek fotoboek. In april en mei sieren de foto's het centrum van de stad. In de vorm van een minifotofestival worden bezoekers van het museum verder de binnenstad ingeleid, naar de locaties waar Gassel gewoond en gewerkt heeft.

Meer informatie www.goeikes.nl

Foto: Indigo & Cacao

Walking dinner

Culinair Sterren Arrangement Lucas Gassel

Sluit je bezoek aan de Lucas Gassel tentoonstelling in stijl af met een culinaire wandeling langs drie toprestaurants van Helmond. Proef het landschap van Lucas Gassel op je bord en geniet van drie gangen op drie verschillende locaties, waaronder sterrenrestaurant De Rozario*.

Het arrangement bestaat uit:

- 1 entreebewijs voor de tentoonstelling 'Lucas Gassel, meester van het landschap' in Museum Helmond
- 1 overnachting in viersterren hotel Golden Tulip West-Ende inclusief ontbijt
- Lucas Gassel walking dinner, bestaande uit:
 - o Lucas Gassel stadswandeling
 - o Amuse en voorgerecht bij restaurant Roka
 - o Hoofdgerecht bij sterrenrestaurant De Rozario*
 - o Nagerecht bij restaurant 33 Good Food

Voor **slechts € 119,95** per persoon geniet je van een culinair arrangement op sterren niveau.

Walking Dinner op maat

- De prijs voor de Walking Dinner Lucas Gassel bedraagt € 62,50 p.p.
- De prijs voor de Walking Dinner Lucas Gassel incl. ticket voor de expositie bedraagt € 72,50 p.p.

Bezoek voor meer informatie, voorwaarden en het boeken van het arrangement:
www.walkingdinner.com/lucassgassel

* Restaurant De Rozario verhuisd in april naar Markt 213

Lucas Gassel

RO
restaurant
KA

DEROZARIO

33
—

GOLDEN TULIP

WEST-ENDE

Dit arrangement wordt mede mogelijk gemaakt door Helmond Marketing.

**HELMOND
MARKETING.**

Helmond
1140 SINUS 1123

Lucas Gassel

Foto: Fotomeulenhof 2016

Urban arts

Lucas goes Urban

Urban Matterz is al jaren zichtbaar aanwezig in Helmond om de urban scene en urban art in Helmond vorm te geven, letterlijk en figuurlijk. Dit doen we door middel van exposities, lezingen en festivals (indoor en outdoor).

Voor de viering van 450 jaar Lucas Gassel zijn drie internationale artiesten uitgenodigd om samen een drieluik te schilderen geïnspireerd op het werk van Lucas Gassel: Soaq One (Helmond), Shamisa Debroey (Antwerpen) en Kool Koor (Brussel). Elke kunstenaar haalt inspiratie uit kunstwerken die zijn geschilderd door Lucas Gassel in de steden waar ze nu wonen en waar Lucas ooit werkte. Gedurende vijf dagen werken ze samen in Helmond als een team, waarbij ze hun eigen stijlen combineren. Er wordt een drieluik gemaakt met ieders eigen visuele vertaling en interpretatie met betrekking tot Lucas Gassel. Op bepaalde momenten kan de werkruimte worden bezocht.

www.urbanmatterz.nl

De Cacaofabriek

Expositie Lucas Gassel Revisited

De Cacaofabriek in Helmond presenteert van 17 mei tot en met 5 juli de tentoonstelling Lucas Gassel Revisited. In het kader van het Lucas Gassel Jaar nodigde de culturele hotspot hedendaagse kunstenaars uit binnen- en buitenland uit om zich te laten inspireren door de 16de-eeuwse landschapsschilder. In totaal worden tijdens de tentoonstelling 23 werken getoond van vooraf geselecteerde kunstenaars. De tentoonstelling, bestaande uit schilderijen, ruimtelijk werk, fotografie, film en installaties, is te bezichtigen in de expositieruimte van De Cacaofabriek.

Kunstenaars uit binnen- en buitenland

De Cacaofabriek verzocht kunstenaars uit binnen- en buitenland om zich door Lucas Gassel te laten inspireren, voor een hedendaagse vertaling. De kunstenaars reageerden enthousiast.

Stefan Peters

Onno Lolkema

Uit alle inzendingen selecteerde de artistieke commissie, in totaal 22 kunstenaars en een kunstenaarsduo. Het werk van de geselecteerde kunstenaars is beoordeeld op kwaliteit, authenticiteit, stijl, techniek, creativiteit en uiteraard op de link met thema's en werk van Lucas Gassel.

De Cacaofabriek is enthousiast over de inzendingen. En dan niet alleen over de kwaliteit, maar zeker ook over de diversiteit. Het landschap blijkt een fantastische inspiratiebron voor kunstenaars, ook nu nog. Dat laat deze tentoonstelling zien. We nodigen iedereen uit om een bezoek te brengen aan 'Lucas Gassel Revisited'.

De tentoonstelling Lucas Gassel revisited : 17 mei tot 5 juli 2020 in de expositieruimte van De Cacaofabriek, Cacaokade 1 in Helmond. www.cacaofabriek.nl/expo

Concerten

Landschap van Muziek en expositie

Symfonieorkest Helmond-Venray organiseert op 29 maart 2020 een concert in de grote zaal van de Fonkel. O.l.v. Sander Vredenburg en met medewerking van Jitske Wildemans (cello). En ook een expositie van eigen werk van orkestleden, vier schildersmuzikanten. Een combinatie van amateurmuziek en

amateurschilderkunst, met een bijzondere aanleiding. Op het concertprogramma staan onder meer Schilderijen op een Tentoonstelling (Moessorgski) en Finlandia (Sibelius). Mooie melodieën, waarbij schilderijen op een groot scherm worden getoond. Ook voert het orkest Kol Nidrei van Max Bruch uit, het jonge cellotalent Jitske Wildemans vertolkt de solo.

Expositie 'Landschap van Muziek', vanaf 2 maart 2020 te bezoeken. De Fonkel, Prins Karelstraat 123, 5701 VL Helmond, 0492-597 444. Meer info www.defonkel.nl

Concerttickets 29 maart à 12,50 te bestellen via www.ticketview.nl/shop/sohv of aan de zaal (zolang de voorraad strekt). Info: info@sohv.nl of www.sohv.nl

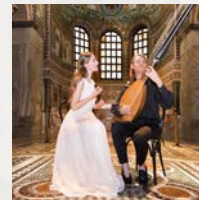
Muziek uit de tijd van Lucas Gassel

In de tijd van Lucas Gassel klonk muziek vooral op twee plekken: geestelijke muziek in de kerk en wereldlijke muziek op de adellijke hoven. Lambertus Concerten besteedt aan beide aandacht in twee weekenden met enkele top-ensembles.

Wereldlijke muziek in de Ridderzaal van het kasteel

Op **8 maart** brengt een lokaal amateursensemble een selectie van instrumentale muziek.

Daarnaast brengt Duo Serenissima, de Canadese sopraan Elisabeth Hetherington en de Nederlandse luitist, liederen uit Elisabethan England. Werken van Dowland en tijdgenoten klinken door deze topsopraan. Vorig jaar sloot zij haar Master af aan het Conservatorium van Amsterdam en nu al heeft haar carrière een hoge vlucht genomen en is zij uitverkozen om deel te nemen aan het AVRO/TROS Classic Talent programma, dat leidde tot de 1e CD.

Geestelijke muziek rondom de Lambertuskerk

Een weekend (**5 - 7 juni**) met concerten op beiaard, een instrument dat in de tijd van Lucas Gassel net in opkomst was, een orgelconcert door Jan van de Laar met de bekende Nederlandse sopraan Klaartje van Veldhoven, workshops en masterclasses voor amateurkoren. Hoogtepunt wordt een concert door experts in de Spaanse Renaissance muziek: Capella Sancta Maria onder leiding van Enrique López Cortón. Zij brengen werken van de Morales, Des Prez en Gombert.

Concerttickets en meer informatie kijk op www.lambertusconcerten.nl

Praktische informatie

Welkom in Helmond!

Helmond, een Brabantse stad met een rijk aanbod aan fijne winkels, cafés en restaurants waar het altijd goed toeven is en persoonlijke aandacht voorop staat. Maak kennis met zijn spraakmakende architectuur, zijn industriële verleden, de vele kunstwerken en het gemoedelijke centrum. Wandel langs de ambachtelijke winkeltjes, leuke musea en bijzondere gedichten in de openbare ruimte. Ook een bezoek aan Theater Speelhuis, De Cacaofabriek of één van zijn

vele andere parels, is zeker de moeite waard.

VVV Helmond

Ontdek Helmond ook nog op een andere manier. Verschillende fiets- en wandelroutes zijn te verkrijgen bij VVV Helmond (Watermolenwal 11). Zo neemt de kunstroute je mee de stad in en laat je kennismaken met de vele beelden en street-art die het centrum rijk is. De stadswandeling brengt je langs bijzondere en meest mooie plekken van de stad. De kanaalwandeling laat het

rijke industriële verleden van Helmond zien aan de hand van markante panden langs de Zuid-Willemsvaart. De wandelingen zijn verkrijgbaar bij VVV Helmond. Mocht je graag de stad verkennen onder begeleiding van een stadsgids dan kun je deze ook hier vastleggen. Mocht je nieuwsgierig zijn welke evenementen er nog meer plaatsvinden tijdens je bezoek, kijk dan eens op:

www.helmonduitagenda.nl

www.vvddepeel.nl/helmond

Bereikbaarheid

Museum Helmond en de twee locaties Kasteel Helmond en Kunsthal Helmond liggen in het centrum van Helmond. Ze zijn gemakkelijk te bereiken met de auto en het openbaar vervoer. Met de trein? Stap uit op station Helmond en volg de borden en de rode kasteeltjes. Het is ongeveer tien minuten lopen naar Kasteel Helmond en 15 minuten naar Kunsthal Helmond.

Parkeren

Op circa 2 minuten lopen van Kasteel Helmond is boven-

grondse (betaalde) parkeer-gelegenheid aanwezig op parkeerterrein Kasteel-Traverse. Parkeren op het voorplein van het kasteel is niet toegestaan. Je kunt ook parkeren (betaald) in de overdekte parkeergarage Boscotondo aan het Frans Joseph van Thielpark, direct gelegen onder de Kunsthal Helmond. Wil je in het centrum parkeren dan kun je onder andere terecht in:

- Parkeergarage Elzaspassage
- Parkeergarage Doorneind
- Parkeergarage City

Fiets

Ook lopend of met de fiets is Museum Helmond en het centrum prima bereikbaar. Zo kun je de fiets gratis en veilig stallen bij fietsenstalling Kasteel-Traverse.

Bravoflex

Het centrum is ook bereikbaar met Bravoflex. Zo is er ook een halte midden op de Markt. Voor de tarieven en meer informatie over Bravoflex kun je de website van Bravoflex bezoeken: www.bravo.info

Sponsors tentoonstelling en stadsprogramma

Gemeente Helmond

Rabobank

Sponsors tentoonstelling

Vereniging
Rembrandt

Turing
Foundation

mondriaan
fonds

BRABANT C

Vereniging van Vrienden
van Museum Helmond

VSBFonds,

FONDS 21

ZABAWAS

Sponsors stadsprogramma

Kuijpers

Rotary
Helmond-Regio

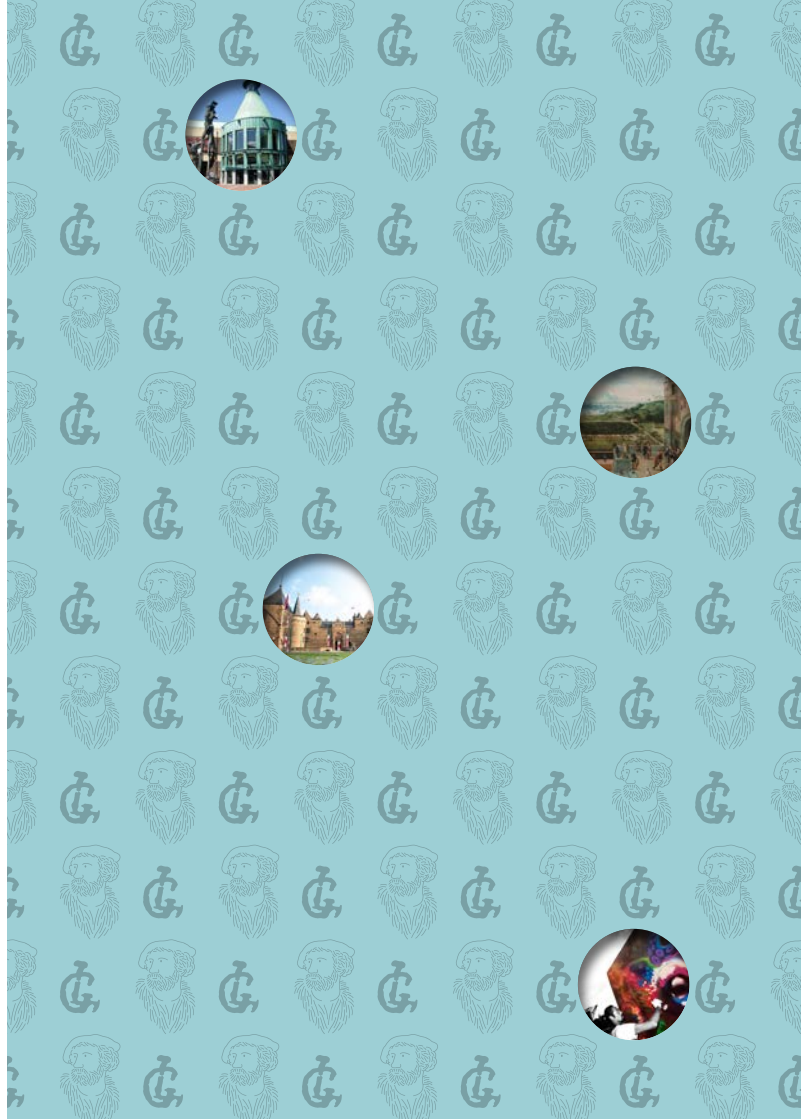
MR. PAUL
DE GRUYTER
Stichting

Nieuwjaarsconcert
Helmond 2020

Rotary
Helmond

6700
ZEVENEN
VIJFTIG
HONDERD

Lucas Gassel Meester van van Helmond het Landschap

Een 3D audio- tour met Lucas Gassel

Om de Lucas Gassel 3D audio-tour te kunnen lopen heb je de app Echoes nodig.

Met deze app heb je van het begin tot het eind van de wandeling een unieke geluidsbeleving. Volg de onderstaande stappen om de app te installeren:

1. Download de app Echoes.

Deze is gratis te downloaden in de Appstore en in de Google Playstore. Je kunt ook de QR code scannen met je smartphone of met je QR code scanner.

2. Open de app

3. Inloggen

Om gebruik te maken van Echoes wordt er gevraagd een paar gegevens in te vullen.

Gebruik je **Google-** of **Facebookaccount** om **eenvoudig** in te loggen.

Heb je deze niet of wil je deze niet gebruiken kies dan: **sign up**.

4. Start de tour

De app laat meteen de routes zien die in de buurt zijn.

Kies hier de **Lucas Gassel 3D audiotour** en klik op **Stream Walk**.

